

EL TRACTAMENT DE LA DIVERSITAT LINGÜÍSTICA I CULTURAL A L'ESCOLA: COM «UNIR SENSE CONFONDRE I DISTINGIR SENSE SEPARAR»

Silvia Lucchini

En la primera part de la nostra intervenció presentarem breument la història i el context actual de la immigració a Bèlgica, que es presenta ara com una qüestió antiga (els primers acords, amb Itàlia, per organitzar la immigració massiva són de l'any 1946) i també molt recent. Les darreres estadístiques disponibles acrediten 860.287 persones de nacionalitat estrangera residint a Bèlgica, és a dir, una mica més d'un 8,2% de la població total, amb variacions importants segons les regions, arribant la cota màxima a Brussel·les, on els estrangers representen el 26,3% de la població. En canvi, el gruix de població d'origen estranger està clarament infravalorada per aquests percentatges ja que no tenen en compte les naturalitzacions, el recompte de les quals és realment complex. Les xifres estimatives ronden el 40% a Brussel·les on, amb data del 2004, l'Institut Nacional d'Estadística va censar 36 grups nacionals, numèricament importants. Entre 1998 i 2005 el creixement migratori s'ha doblat i es calculen, per l'any 2005, més de 90.000 entrades al país. El fet que Bèlgica sigui ara una terra d'immigració antiga i recent, permet comparar i analitzar particularment interessants.

Els dispositius d'acollida previstos per a la inserció escolar dels infants migrants o procedents de la immigració, siguin o no adreçats de manera específica a aquesta població, han evolucionat en el transcurs del temps. Els darrers en instituir-se, segons decret del 2001, han sigut les *classes-passerelles* (literalment: classes passarel·les), és a dir 55 aïllaments després dels acords de 1946, amb la missió següent: «La *classe-passerelle* és una estructura d'ensenyament enfocada a garantir l'acollida, la orientació i la inserció òptima de l'alumne nouvingut en l'ensenyament fonamental o secundari».

Què se'n pot dir dels resultats, en termes d'inserció escolar, obtinguts per aquests dispositius i per les *classes-passerelles* en particular?

La darrera enquesta PISA (2003) ha donat lloc a un informe específic sobre els infants procedents de la immigració, de primera i de segona generació. Segons aquesta enquesta, i de manera molt sintètica, a Bèlgica: a) els infants de primera i de segona generació obtenen resultats comparables, que són clarament inferiors als dels nadius, b) aquests febles resultats es deuen a la pertinença socioeconòmica d'aquestes poblacions, però també a una especificitat pròpia del fet d'immigrar, c) aquesta especificitat pel fet d'immigrar es relaciona, en part, al diversitat lingüística, i en part, a la segregació dels alumnes immigrants en escoles separades dels nadius, i ubicades en barris desfavorits.

Pel que fa a l'efecte de les *classes-passerelles*, s'estan realitzant recerques en l'ensenyament secundari. El que pot anticipar-se d'aquestes recerques no sembla que vagi en el sentit d'una inserció sense dificultats en les classes « normals », després d'haver passat un any en una *classe-passerelle*. L'escolarització successiva es fa més aviat en els itineraris de relegació, a causa de les llacunes lingüístiques que la *classe-passerelle* no hauria aconseguit resoldre. Dit d'una altra manera, la *classe-passerelle*, per la seva estructura d'aïllament, no permet sortir de la relegació escolar que està relacionada amb el sistema competitiu i tancat de l'ensenyament belga, i afecta també als infants procedents de les antigues migracions, com posada de manifest l'enquesta PISA.

Donarem així una primera resposta a la pregunta plantejada en aquest Simposi. Hom és «nouvingut per sempre» si, en el context educatiu general, tenen poques possibilitats de sortir-se'n aquells que són diferents, aquells que no responen al model d'alumne que espera l'escola. Allò que afavoreix la inserció escolar dels migrants, més enllà dels dispositius específics que es poden posar en funcionament, és la manera com l'escola de tots tracta la diversitat lingüística, de llenguatge i cultural en sentit ampli.

Continuarem la nostra intervenció amb una anàlisi dels factors que poden ser susceptibles de conduir a una segregació escolar. Aquests factors es situen, des del nostre punt de vista, a la banda de les pràctiques socials: d'una part, pràctiques de llenguatge més que lingüístiques i, del'altra, pràctiques de discriminació que es fonamenten sobre representacions.

Per últim, acabarem la nostra intervenció emfatitzant una interrogació és possible, en el marc del tractament de la diversitat lingüística i cultural a l'escola, d'«unir sense confondre i de distingir sense separar»? En quines condicions?